

Etelä-Karjala

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet
VAMA 2021

Kuva: Tapio Heikkilä, Kyläniemi, Taipalsaari

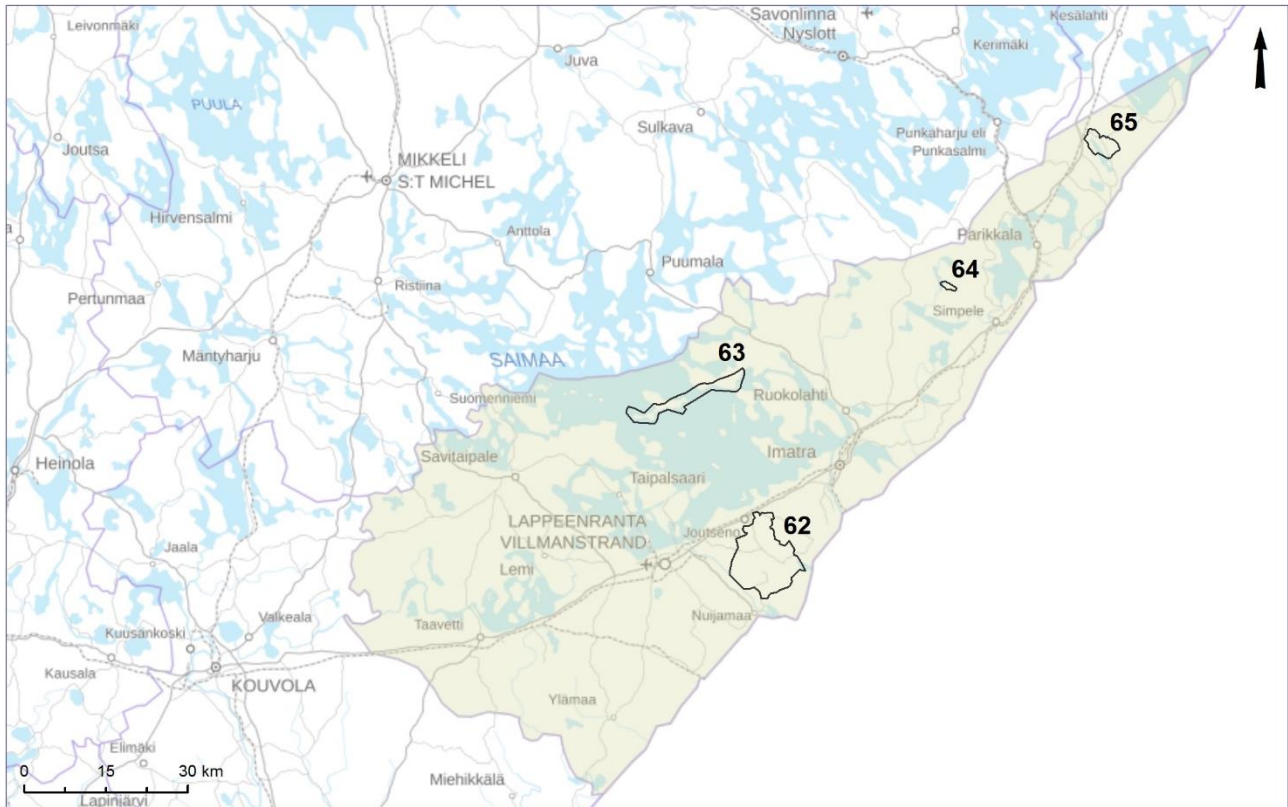

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

S Y K E

Etelä-karjala

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet: SYKE
Taustakartta: ESRI/MML, 06/2021

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

- 62. Joutsenon viljelymaisema
- 63. Utulan ja Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat
- 64. Haukkavuoren maisemat
- 65. Tarnalan viljely- ja järvimaisemat

Kuva: Arto Hämäläinen, Etelä-Karjalan liitto

62. Joutsenon viljelymaisema

Maakunta	Etelä-Karjala
Kunta	Lappeenranta
Maisemamaakunta	Eteläinen rantamaa
Maisemaseutu	Kaakkoinen viljelyseutu
Pinta-ala	12 487 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 684 ha maatalousalueita: 5 457 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 5 663 ha rakennettuja alueita: 545 ha vesialueita: 138 ha

Arviointi

Joutsenon viljelymaisemassa yhdistyvät kulttuurihistoriallisesti merkittävä vankilaympäristö, sen ympäristöön raivatut laajat ja tasaiset peltoalueet asutustiloihin sekä Joutsenon kirkonkylän kaakkoispuolella sijaitsevat perinteiset kylämaisemat. Alueen maisemakuva, kulttuurihistoria ja rakennettu kulttuuriympäristö ovat säilyttäneet maatalouteen pohjautuvan yleisilmeensä hyvin. Kokonaisuutena Joutsenon viljelymaisema on arvokas esimerkki eteläkarjalaisesta Ensimmäisen Salpausselän eteläpuolisesta laajasta maatalouskeskittymästä, jonka kulttuurihistoriallista arvoa kasvattaa alueen länsireunaa rajaava Saimaan kanava.

Luonnonpiirteet

Joutsenon alava viljelymaisema sijaitsee kahden laajan kivialueen rajavyöhykkeellä. Alueen eteläosan kallio-perä kuuluu Kaakkois-Suomen rapakivimassiiviin ja on kivilajiltaan pääasiassa tasarakeista rapakivigraniittia. Maisema-alueen pohjoisosissa kallio-perä koostuu rapakivigraniittia vanhemmista svekokarjalaisen kallio-perän kivilajeista, pääosin kiillegneisseistä ja granodioriiteista. Alueen maaperässä korostuvat Ensimmäisen Salpausselän eteläpuolelle kerrostuneet savi- ja hieta-alueet, joita halkoo Joutsenon kirkonkylältä kaakkoon suuntautuva harjujakso. Harjujakson pohjoispuolella on korkeimmillaan noin 30 metrin suhteelliseen korkeuteen kohoavaa kumpuilevaa moreenimaata, jonka keskellä on kalliopaljastumia. Maisema-alue rajautuu pohjoisessa Salpausselkään, joka nousee viljelyalueiden yläpuolelle selväpiirteisenä reunamuodostumana.

Maisema-alueen eteläosia on hallinnut 1900-luvun alkuun saakka Konnunsuo, jota alettiin kuivattaa vankityövoimalla vuonna 1917. Suosta kuivattiin 1900-luvun alkupuolella noin tuhat hehtaaria peltoalaa, joka luovutettiin toisen maailmansodan jälkeen Karjalasta evakuoituille siirtolaisille. Osaa entisestä suoalasta on käytetty turvetuotantoon, mutta turvevarantojen hiljalleen loppuessa alueelle on suunniteltu laajoja lintukosteikkoja. Luonnontilassa säilyneitä suoalueita on enää Konnunsuon itäpuolella Hyvätilänsuolla. Vähävetisen maisema-alueen suurin järvi on Suokumaanjärvi, johon laskee alueen halki luode-kaakkoissuuntaisesti virtaava Suokumaanjoki. Viljelyalueiden joet ja purot ovat sameavetisiä pikkujokia tai turpeen värittämiä suoalueen kaivantoja.

Alueella on erittäin runsas linnusto. Eväksenjärvi ja Suokumaanjärven lounaispään lahti ovat arvokkaita lintuvesiä, ja alueen pelloilla levähtää muuttoaikaan muun muassa kurkia sekä hanhia. Joutsenon viljelymaiseman pohjoisosan metsät ovat harjumänniköitä, mutta itäosissa ja pohjamosienialueella kasvaa myös kuusikoita. Kivisaaren lehtokorpi on jäänne vanhasta rehevästä suo- ja metsäalueesta. Alueella on paljon viljely- ja pihapiirien kulttuurikasvillisuutta sekä pajun hallitsemia pensaikkoviitoja.

Kulttuuripiirteet

Joutsenon kirkonkylän kaakkoispuolen savikkoalueet ovat olleet lähes kauttaaltaan viljeltyjä viimeistään 1800-luvun alussa. Asutus on perinteisesti sijoittunut aluetta halkovalle harjulle, jonka päälle ja tuntumaan alueen vanhat kylät ovat muodostaneet tasaisen asutusnauhan. Myös Höytiönsuon eteläpuolella Marttilassa on vanhaa asutusta. Maisema-alueen harvat muinaisjäänteet periytyvät historialliselta ajalta. Alueen itäreunalla Harjussa on vanhoista viljelyksistä kertovia kiviröykkiöitä. Joutsenon Anolassa on puolestaan sisällissodan aikaisia punakaartin rakentamia varustuksia.

Joutsenon nykyinen viljelymaisema on syntynyt pitkälti 1900-luvulla Konnunsuon vankilan toiminnan tuloksena. Konnunsuo on yksi 1900-luvun alussa perustetuista maatalousvankiloista, joihin tuomitut vangit raivasivat ja kuivasivat soita viljelysmaaksi. Konnunsuon kuivatustyöt aloitettiin vuonna 1917. Nykyisten vankilarakennusten rakentaminen alkoi vuonna 1921 ja vankilakokonaisuus valmistui 1930-luvun alkuun mennessä. Punatiilisten vankilarakennusten ja maatalouden tuotantolaitosten lisäksi vankilakeskuksen tuntumaan rakennettiin muun muassa konepaja, tiilitehdas ja saha. Vankilaympäristöön kuuluvat myös kirkko, koulurakennus, hallintorakennukset, sairaalatilat sekä laajoja kuivioalueita halkovat suorat koivukujat. Henkilökunnan asuinalue kouluineen on rakennettu Lappeenrantaan johtavan tien varrelle.

Maisema-alueen kylien rakennuskanta on vaihtelevaa. Monilla tiloilla vanhat, perinteisiä tyylejä edustaneet päärakennukset on korvattu uusilla. Yksittäisistä kyläkohteista maisemallisesti arvokkain on tiiviisti kylätien varteen rakennettu Eiskola, mutta perinteisiä kylä- ja rakennuskokonaisuuksia on säilynyt muuallakin. Maisema-alueen pohjoisosien maisemaa hallitsee Ensimmäiselle Salpausselälle rakentunut Joutsenon keskustajama, jota reunustavat peltoalat ovat säilyneet ehyinä. Maisema-alueella on yksi maakunnallisesti arvokas perinnebiotooppi.

Maisema-alue on elinkeinorakenteeltaan maa- ja metsätalousvoittoinen. Perinteisten elinkeinojen rinnalle on muodostunut myös pienyritystoimintaa, kuten kaivuuliikkeitä ja metsäkoneyrityksiä. Maisema-alueen toiminnallinen luonne on muuttunut voimakkaasti vankeinhoidon loputtua Konnunsuolla vuonna 2011. Valtion omistamat rakennukset sekä pelto- ja metsäalueet on myyty ja vankilan tiloihin on sijoitettu maahanmuuttokeskus.

Konnunsuon alue rajautuu lounaassa 43 kilometriä pitkään Saimaan kanavaan, joka yhdistää Saimaan Suomenlahteen. Kanavaa suunniteltiin jo 1500- ja 1600-luvuilla, mutta rakentaminen aloitettiin vasta vuonna 1845. Vuonna 1856 valmistunut kanava oli aikanaan Suomen suurin rakennustyömaa. Saimaan kanavaa on

korjattu ja muutettu useita kertoja avaamisen jälkeen. Nykyisessä muodossaan kanava vihittiin käyttöön vuonna 1968. Syvimmillään kuusi metriä syvä ja 50–60 metriä leveä kanava on varustettu kahdeksalla sululla, jotka porrastavat 75 metrin kokonaispudotusta Saimaalta Suomenlahdelle. Saimaan kanavalla on ollut suuri merkitys ympäröivän alueen vientitalouteen ja teollistumiseen, ja se on edelleen aktiivisessa rahtikäytössä. Saimaan kanava on ollut alusta lähtien suosittu matkailunähtävyys.

Maisemakuva

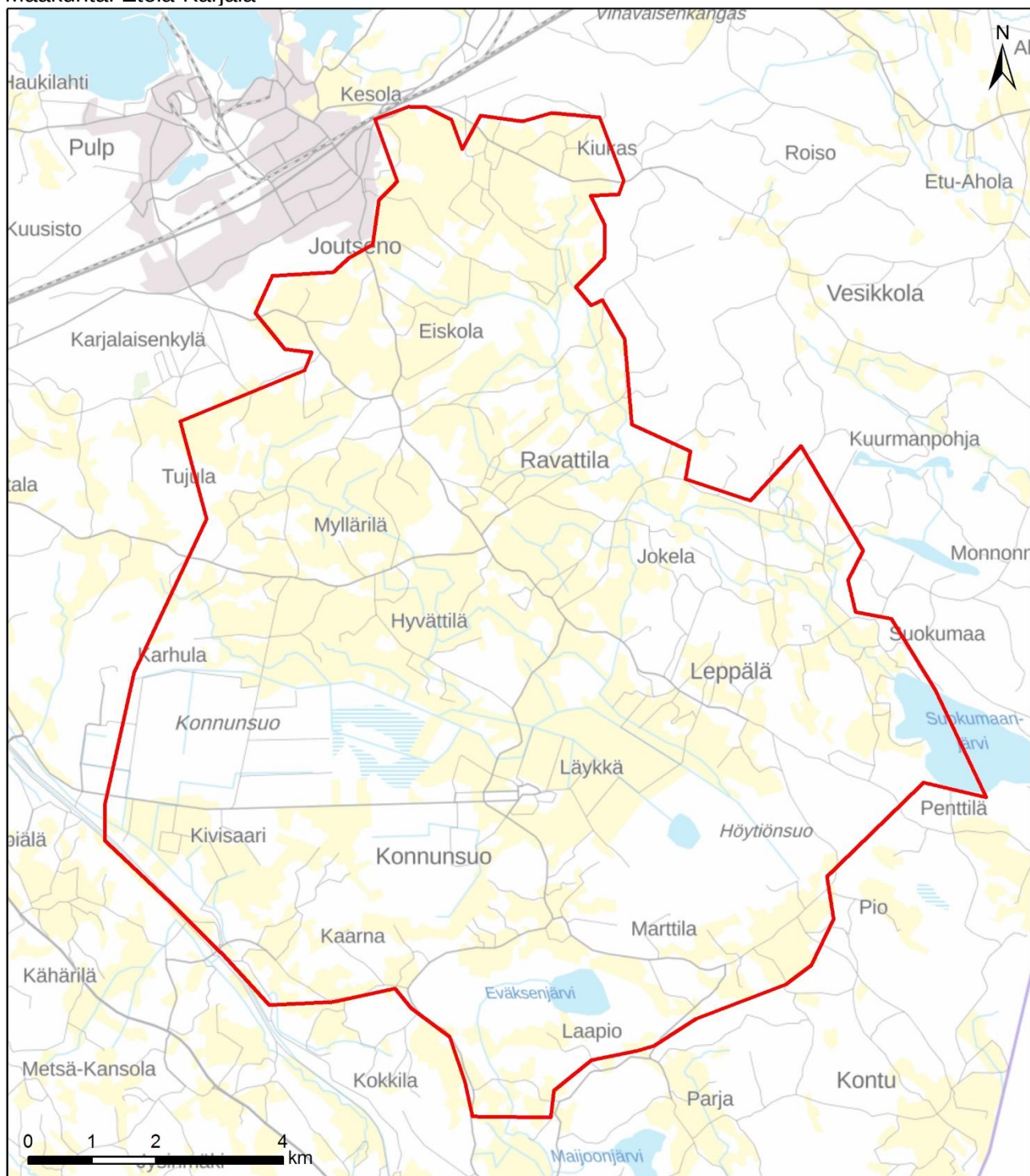
Joutsenon viljelymaiseman pohjoisosa on kumpuilevaa, laajojen viljelysten ja metsäkaistaleiden luonnehtimaa maastoa, jossa asutus on sijoittunut teiden varsille sekä hiekka- ja moreenipohjaisille kumpareille. Peltomaisemat ovat laajoja ja tasapainoisia, ja aluetta rajaavalta Ensimmäiseltä Salpausselältä aukeaa pitkiä näköaloja viljelymaisemien yli. Konnunsuon vankila-alueen ympärillä on tasaista soista raivattua viljelyaukeaa, jonka avaruutta korostavat pitkät viivasuorat tielinjat sekä asutuksen sijoittuminen metsän reunan sisäpuolelle. Maisema-alueen itä- ja eteläosien asutus on keskittynyt nauhamaisesti pienialaisia viljelyksiä halkovien teiden varteen.

Konnunsuon peltoraiviot sekä entinen vankila-alue rakennuksineen tekevät maisema-alueesta erityislaatuisen. Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas vankila-alue sekä toisen maailmansodan jälkeen vankilan maista lohkotut asutustilat muodostavat merkittävän maisemakokonaisuuden, jota elävöittävät ladot ja koivukujat. Konnunsuon turvetuotantoalueet eroavat selvästi alueen perinteisestä elinkeinomaisemasta.

Aluetta sivuaa Saimaan kanava, jonka suorapiirteinen nykyuoma sekä mutkittelevammat ja kapeammat vanhat uomat muodostavat oman, metsävyöhykkeen rajaaman kokonaisuutensa.

Joutsenon viljelymaisema

Kunta: Lappeenranta
Maakunta: Etelä-Karjala

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 2021

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet: SYKE
Taustakartta: MML/WMTS, 05/2021

Kuva: Heli Vauhkonen, Justiina Nieminen

63. Utulan ja Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat

Maakunta	Etelä-Karjala
Kunta	Ruokolahti, Taipalsaari
Maisemamaakunta	Itäinen Järvi-Suomi
Maisemaseutu	Suur-Saimaan seutu
Pinta-ala	5 093 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 127 ha maatalousalueita: 222 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 2 508 ha rakennettuja alueita: 124 ha vesialueita: 2 112 ha

Arviointi

Utulan ja Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat ovat maisemallisesti monipuolisia Toisen Salpausselän maatalous- ja luonnonmaisemia. Alueen arvot muodostuvat Salpausselän geomorfologisesta historiasta ja harjukasvillisuudesta sekä Utulan ja Kyläniemen edustavista maaseutumaisemista, joita luonnehtivat useat muinaisjäännökset, varsin hyvin säilynyt vanha rakennuskanta sekä perinteinen kylärakenne. Maisemakokonaisuutta rikastavat Toisen Salpausselän rinteiltä ja viljelyalueilta avautuvat monipuoliset järvi-, pelto- ja metsänäkymät.

Luonnonpiirteet

Utulan ja Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat ovat syntyneet Saimaata halkovan Toisen Salpausselän rinteille. Reunamuodostuma kulkee Saimaaseen kuuluvien Myhkiönselän, Huuhanselän ja Kotirannanselän välissä noin 25 kilometriä pitkänä ja kapeimmillaan alle 50 metriä leveänä Kyläniemenä, jonka matalien suppainanteiden kirjomien kankaiden väliseen kapeikkoon kaivettu Kutveleen kanava erottaa omaksi saarekseen.

Maisema-alueen länsireunassa Salpausselkä sukeltaa vedenpinnan alapuolelle noustakseen Rastinvirran länsirannalla laajana Pönniälänkankaana. Kyläniemen koillispuolella reunamuodostuma laajenee deltamuodostumiksi, jotka näkyvät maastossa Utulan kylän ympärillä levittäytyvinä kankaina. Myös Kyläniemen keskellä on laaja delta-alue, tasalakinen Vaivionkangas.

Reunamuodostumaa ympäröi avointen selkävesien ja luonnonoloiltaan monipuolisen saariston muodostama vesistökokonaisuus. Saimaan kehityshistoria näkyy alueella Rastinniemen, Turpainniemen ja Härkkimäyksen hiekan lukuisina muinaisrantoina, jotka sijaitsevat sekä nykyisen rantaviivan tuntumassa että noin 20 metriä sen yläpuolella. Muinaisrantoja ja rantavallesia löytyy muualtakin Kyläniemen ja sen itäpuolella sijaitsevan Utulan ranta-alueilta. Alueen kallioperä on pääasiassa kiillegneissia, pegmatiittigraniittia ja granodioriittia. Kallioperä on peittynyt paksun maaperän alle, ja avokallioita löytyy lähinnä maisema-alueen ulkopuolelle jääviltä moreenimailta.

Maisema-alueen kasvillisuus on pääosin karuhkoa puolukka- ja kanervatyypin mäntykangasta. Ranta-alueilla on rehevämpää lehtimetsää ja sekametsää. Viljelysten yhteydessä kasvaa kulttuurivaikuttaneita lajeja. Kyläniemessä on useita järviruohoja peittämiä suojauslahtia sekä laajoja laguunimaisia hiekkarantoja. Niemen keskellä sijaitsevien lampien rannoilla sekä lahtien pohjukissa on myös neva- ja rämesoistumia. Kyläniemi on huomattava luontokohde, jonka arvoa nostavat ranta-alueiden särkkämuodot sekä arvokas harjukasvillisuus. Alueella kasvavat hietaneilikka ja kangasvuokko ovat alkuperältään arokasveja ja ensimmäisiä maanvalloittajia jääkauden jälkeen.

Kulttuuripiirteet

Toisen Salpausselän rinteillä on ollut asutusta jo kivikaudella. Utulasta ja Kutveleesta tunnetaan useille esihistoriallisille aikakausille ajoittuvia asuinpaikkoja, ja Yläkylän itäpuolella on varhaismetallikautisia hautapaikkoja. Lisäksi alueelta tunnetaan historiallisia asuinpaikkoja, tervahautoja ja hiilimiiluja sekä ajoittamattomia hylkyjä. Kiinteää asutusta alueella on ollut viimeistään 1500-luvulla, jolloin maata on viljelty ainakin Utulassa.

Maisema-alueen asutus on sijoittunut Kyläniemen länsiosiin Hentulan ja Suikan alueille sekä Utulan laajahkoon rantakylään maisema-alueen itäreunalla. Kyläniemen ja Utulan kylät ovat säilyttäneet perinteisen rakenteensa rantapeltoineen ja niitä reunustavine kyläteineen. Alueella on runsaasti 1900-luvun alkupuolelta perittyjä rakennuksia. Valtaosa alueen maatiloista sijaitsee tiestön varrella väljinä asutusryhminä, joita ympäröivät Utulassa ja Yläkylässä laajat viljelyaukeat.

Kyläniemen luonne on osin saaristomainen. Alueen asukkaat ovat perinteisesti kulkeneet Vuoksenniskalle ja kirkolle kesäaikaisin vesitse ja talvisin jääteitse. Säännöllinen laivaliikenne alueelle alkoi 1900-luvun alussa ja jatkui vuosisadan puoliväliin. Laivarantoja on sijainnut muun muassa Karonniemessä ja Kutveleessä. Maantie Utulan lävitse rakennettiin 1930-luvulla, ja nykyisin tie kulkee Kutveleen kanavalle, josta on lossiyhteys Kyläniemeen. Kutveleen 130 metriä pitkä kanava on alun perin ollut yksi Pietarin puolustusvyöhykkeeseen kuuluneista Suvorovin kanavahankkeista 1790-luvulta. Kanavaa on uudistettu ja levennetty 1900-luvun aikana. Sen alkuperäiset rakenteet tuhoutuivat 1970-luvulla.

Utulan ja Kyläniemen alue on säilynyt maatalousvaltaisena alueena, jonka elinkeinorakenteessa kalastuksella ja metsätaloudella on suuri rooli. 2000-luvun alussa Utulan alueen asukkaista neljännes työskenteli maatalouden parissa. Alueella on jonkin verran yritystoimintaa ja matkailupalveluita. Lisäksi Saimaan rannoilla on runsaasti loma-asutusta. Elinvoimaisessa Utulan kylässä toimii kauppa ja kahvila.

Maisemakuva

Utulan ja Kyläniemen viljely- ja kylämaisemien huomattavin maisemaelementti on alueen halki lounaasta koilliseen kulkeva Toinen Salpausselkä, jonka etelärinteille valtaosa maisema-alueen peltoalasta on sijoittunut. Salpausselän ympärillä aukeaa laajaselkäinen Saimaa, jonka historialliset vaiheet näkyvät alueella edustavina muinaisrantoina. Alueella on lukuisia hiekkarantoja, mutta myös matalia, osin soistuneita ja ruovikkoisia järvenlahtia. Reunamuodostuman rinteillä kasvaa runsaasti valoisia mäntymetsiä.

Maisema-alueen läpi kulkee Utulasta Kyläniemen kärkeen ulottuva maantie, joka myötäilee Toisen Salpausselän lakea ja ylittää Kutveleen kanavan lossiyhteyden avulla. Kyläniemen ja Utulan kylämaisemia luonnehtivat perinteinen asutusrakenne sekä Salpausselän rinteiltä rantaan laskevat pellot. Kyläniemen

viljelymaisemat ovat selvästi Utulaa pienipiirteisempiä. Alueen maatilat ovat sijoittuneet maantien ja siitä erkanevien kyläteiden varteen metsäkumpareille ja niiden reunamille. Tiiviitä kyläkokonaisuuksia erottavat toisistaan laajat kangasalueet. Salpausselän rinteiltä ja peltoaukeilta avautuu satunnaisia pitkiä näkymiä Saimaalle, mutta monin paikoin näkymien eteen on kasvanut tiheitä rantametsiä. Myös osa alueen entisistä viljelyaloista on kasvamassa umpeen.

Utulan ja Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat

Kunta: Ruokolahti, Taipalsaari

Maakunta: Etelä-Karjala

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 2021

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet: SYKE

Taustakartta: MML/WMTS, 05/2021

Kuva: Heli Vauhkonen, Justiina Nieminen

64. Haukkavuoren maisemat

Maakunta	Etelä-Karjala
Kunta	Rautjärvi, Ruokolahti
Maisemamaakunta	Itäinen Järvi-Suomi
Maisemaseutu	Laatokan-Karjalan seutu
Pinta-ala	278 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 0 ha maatalousalueita: 4 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 168 ha rakennettuja alueita: 7 ha vesialueita: 98 ha

Arviointi

Haukkavuori on tunnettu maisemanähtävyys, jonka kautta Suomen itäraja on kulkenut 1500-luvulta 1700-luvulle. Vuorella on edelleen nähtävissä Uudenkaupungin rauhan rajamerkki. Haukkavuori on arvokas kallio- ja vuorikokonaisuus, jota ympäröivät monipuolinen metsäluonto sekä lähes luonnontilaisina ja ehyinä säilyneet metsä- ja järvinäkymät.

Luonnonpiirteet

Haukkavuori on hieman yli 170 metriä merenpinnan yläpuolelle kohoava jylhä kiillgeneissinen vuori, jonka lähes 80 metriä korkea etelärinne laskeutuu jyrkästi luode-kaakkosuuntaiseen murroslaaksoon. Vuoren laki on laakea ja osin soistunut. Sen ympärillä aukeaa kumpuileva ja sirpaleinen metsämaa, jota halkovat pitkät järvenlahdet ja kallioperän murroslinjoihin syntyneet lammet, suot ja purot. Maisemanähtävyyden maaperä on pääosin moreenia, mutta Haukkavuoren rinteillä ja lakialueella on myös kalliopaljastumia.

Haukkavuorta reunustavat vuoren länsi- ja lounaispuolella Sarajärven kapeat Vuorilahti ja Ukonlahti. Vuorilahti on suhteellisen syvä murroslaaksoon syntynyt järvenlahti, jonka rannat ovat kiviset ja kallioiset. Ukonlahti on matalampi ja osin ruovikoitunut. Sen pohjukassa on laaksomaiseen rantapainanteeseen muodostunut Haapasillansuo. Vuorilahtea ja Ukonlahtea rajaa lännessä Miikkuliniemen laajahkoon hiekka- ja sora-alueeseen liittyvä Rautsaari, jota ympäröivien kapeiden salmien takana aukeaa tumman ja humuspitoisen Sarajärven selkä. Järveen laskee pieniä puroja ympäröivien metsämaiden lammista ja soilta.

Haukkavuoren metsäalueet ovat järeiden koivujen ja haapojen hallitsemia, osin kosteapohjaisia sekametsiä. Vuoren eteläpuolella on vaahteralehto. Suuria mäntyjä ja kuusia esiintyy rinnemetsissä harvakseltaan. Haukkavuoren laella kasvaa vanhaa kalliomännikköä. Alueen lahopuuriikkaissa metsissä tavataan arvokasta vanhojen metsien lajistoa.

Kulttuuripiirteet

Haukkavuori on huomattava paikallinen maamerkki, jonka kautta ovat kulkeneet Täyssinän (1595) ja Uudenkaupungin rauhan (1721) rajat. Myös Pähkinäsaaren rauhan (1323) rajan tiedetään kulkeneen vuoren lähistöllä, vaikka rajaa ei käyty maastossa. Haukkavuoren kallioon on hakattu Uudenkaupungin rauhan rajamerkki, joka muistuttaa Stolbovan rauhassa (1617) Venäjälle luovutetun alueen paluusta osaksi Ruotsin valtakuntaa. Rajamerkkiin on kirjattu vuosiluku 1722 sekä risti ja kruunu, jotka muistuttavat Uudenkaupungin rauhan jälkeisestä Ruotsin vallasta alueella. Ruokolahden seutu siirtyi jälleen Venäjän hallintaan Hattujen sodan ja pikkuvihan päättäneessä Turun rauhassa vuonna 1743.

Haukkavuori on tunnettu matkailu- ja maisemanähtävyys, jonka laelle johtaa patikkapolku. Jyrkkärinteinen vuori on myös erinomainen vuorikiipeilypaikka. Matkailua tukevat laavu ja nuotiopaikka, luontopolku sekä hyvät marja- ja sienimetsät. Sarajärven rannalla on joitakin lomarakennuksia, jotka istuvat kuitenkin sopuisasti luonnonelementtien hallitsemaan maisemaan. Miikkulinniemen kupeessa on pieni viljelyaukea, jonka yhteydessä on sorakuoppa.

Maisemakuva

Haukkavuori on jyrkkärinteinen ja jylhä luonnonnähtävyys, jonka hahmo näkyy ohi kulkevalle maantielle hyvin. Vuoren etelärinteet nousevat lähes seinämäisinä Sarajärven Vuonlahdesta. Alueella on monipuolista ja paikoin hyvin säilynyttä vanhaa metsää, jonka tyypit vaihtelevat lakialueiden kuivasta männiköstä laakso- ja ranta-alueiden lehtipuulehtoihin. Haukkavuoren rinnemetsät ovat vanhoja ja hyvin säilyneitä, mutta kauko- maisemassa näkyy metsänhoidon jälkiä.

Haukkavuoren laelta avautuu monivivahteinen ja mäkinen metsä- ja vesistömaisema, jonka vaikuttavuutta äkkijyrkästi veteen putoavat kalliojyrkänteet korostavat. Maisemassa näkyvät pienet viljelyalat elävöittävät luonnonelementtien hallitsevaa maisemakuva. Haukkavuori on suosittu matkailukohde, jonka vetovoimatekijöitä ovat kauniiden kaukonäkymien ja historiallisen rajamuistomerkin ohella vuorikiipeilymahdollisuudet sekä arvokas metsäluonto.

Haukkavuoren maisemat

Kunta: Rautjärvi, Ruokolahti

Maakunta: Etelä-Karjala

 Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 2021

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet: SYKE

Taustakartta: MML/WMTS, 05/2021

Kuva: Heli Vauhkonen, Justiina Nieminen

65. Tarnalan viljely- ja järvimaisemat

Maakunta	Etelä-Karjala
Kunta	Parikkala
Maisemamaakunta	Itäinen Järvi-Suomi
Maisemaseutu	Laatokan-Karjalan seutu
Pinta-ala	1 954 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 38 ha maatalousalueita: 838 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 769 ha rakennettuja alueita: 92 ha vesialueita: 217 ha

Arviointi

Tarnalan viljely- ja järvimaisemat ovat erittäin edustavia ja ehyitä eteläkarjalaisia maatalousmaisemia. Tarnalan rantakylä ympäristöineen on säilynyt rakenteeltaan perinteisenä maatalousalueena, jonka omaleimaista maisemaa rikastavat pitkät vesistönäkymät, vehmas kasvillisuus ja Pienen Rautjärven rantoja kohti viettävät monipuolisesti viljelty peltoalat.

Luonnonpiirteet

Tarnalan viljely- ja järvimaisemat avautuvat noin kymmenen kilometriä pitkän ja hyvin kapean Pienen Rautjärven rannoilla sekä järven molemmin puolin kohoavien drumliinien laki- ja rinnealueilla. Alueen kallioperä

muodostuu järven itäpuolella granodioriitista ja länsipuolella pegmatiittigraniitista. Maaperässä vaihtelevat ranta-alueiden savikot ja muut hienolajitteiset maalajit, Toisen Salpausselän kaakkoispuolelle lajittuneet hiekkakerrostumat sekä osin huuhtoutumattomat moreenimaat. Maisema-alueen korkein muodostuma on Pienen Rautjärven länsipuolella sijaitseva noin 45 metriä korkea Laurinmäen moreenikumpu. Tarnalan kylän pohjoispuolen maisemaa hallitseva Jolkonmäki kohoaa lähes 60 metriä Pienen Rautjärven pinnan yläpuolelle.

Pieni Rautjärvi on matala peltorantainen järvi, jonka vedet laskevat Myllyjoen kautta Venäjän puolelle Hiitolanjokeen. Runsasravinteisessa järvessä on laajoja kortteikkoja. Erityisen reheviä ovat järven molempien päiden erilleen kuroutuneet poukamat, joista maisema-alueelle osuu linnustollisesti arvokas Pohjanranta. Pienen Rautjärven pintaa on laskettu kahdesti viljelyalan laajentamiseksi.

Tarnalan viljely- ja järvimaisemat kuuluvat ilmastollisesti edulliseen ja kasvillisuudeltaan rehevään Laatokan-Karjalan maisemaseutuun. Maisema-alueen vihantaa yleisilmettä korostavat Pienen Rautjärven rantojen haavikot, tervalepikot ja koivikot. Järven loivia rantoja reunustaa siellä täällä leveä pajukkovyöhyke, mutta pääasiassa järvenrantapellot laskeutuvat suoraan veteen. Viljelyalueita ympäröivien mäkimaiden metsät ovat mäntyvaltaisia.

Kulttuuripiirteet

Tarnala on historiallisesti monikerroksista maatalousaluetta, jota on asuttu jo esihistoriallisella ajalla. Alueelta tunnetaan kivi- ja rautakautisia asuinpaikkoja sekä rautakautiseen viljelyasutukseen viittaava uhrikivi. Tarnalan seudun varhaisia elinkeinoja ovat olleet maanviljelyn ohella pyyntitalous ja raudannosto.

Tarnalan sijainti moneen suuntaan avautuvien vesireittien tuntumassa ja karjalaisten pohjankäyntireittien varrella on tuonut alueelle asutusta Laatokan ympäristöstä. Alueen historialliseen väestöpohjaan ovat vaikuttaneet myös Ruotsin ja Venäjän välisten sotien aiheuttamat väestönsiirtymät. Pienen Rautjärven rantojen pysyvästä asutuksesta on merkintöjä Käkisalmen läänin veroluetteloissa 1600-luvulta. Tätä edeltäneen ajan asutuksesta kertoo venäläiseen verokirjaan vuonna 1500 kirjattu maininta Kurkijoen pogostan kylästä nimeltä Gorjujevo, jonka on sijainnut todennäköisesti nykyisen Tarnalan paikkeilla.

Maisema-alueen vanhin kiinteä asutus on sijoittunut drumliinien lakiosiin ja ylärinteille, jossa se on muodostanut vaihtelevia, paikoin tiiviitäkin asutusryhmiä. Alueen varhaiset viljelyalat ovat sijainneet rinteillä asutuksen lomassa, mutta järvenlaskujen myötä peltoalaa on syntynyt myös ranta-alueille. Perinteinen maisemarakenne hahmottuu edelleen hyvin. Etenkin Pienen Rautjärven itärannan kylämaisema on pysynyt intensiivisesti viljeltynä ja alueen maatilat ovat ryhmittyneet nauhamaisesti järveä ympäröiville rinteille. Maisema-alueen rakennuskanta on pääosin vanhaa ja hyväkuntoista. Asutusmaiseman arvokohteita ovat Lamilan, Ala-Kiiskien ja Hytinmäen tilojen viljelyaukea vanhoine riihineen sekä Mäkelän, Jaakkolan ja Ranta-ahon tilojen muodostama kokonaisuus. Aluetta halkova tiestö sulautuu hyvin maisemaan.

Tarnala on säilynyt elinvoimaisena maanviljely- ja karjatalousalueena, jossa on aktiivista kylätoimintaa. Uudisrakentaminen on sopeutettu perinteiseen maisemaan varsin hyvin ja alueen lomarakentaminen on pysynyt maltillisena. Tarnalassa kulkee jonkin verran ulkoilureittejä, jotka johdattavat Pienen Rautjärven rannalle rakennetuille lintutorneille tai maisema-aluetta ympäröivään metsämaastoon. Jolkonmäen laelle on rakennettu näköalapaikka ja grillikota.

Maisemakuva

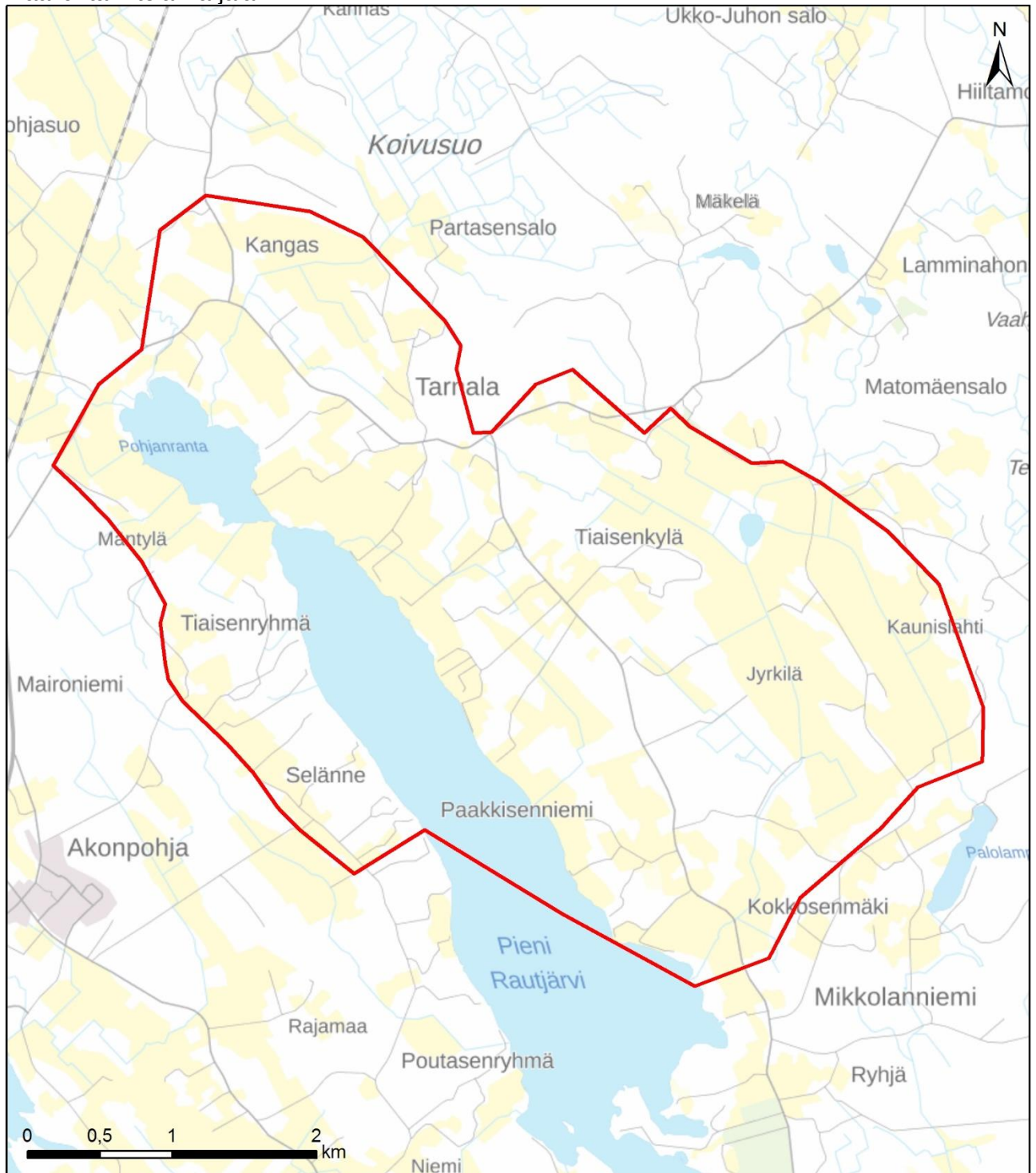
Tarnalan viljely- ja järvimaisemat edustavat vaikuttavine luonnonelementteineen Laatokan-Karjalan monivahteista maisemaseutua. Alueen maisemakuvaa hallitsevat moreenimuodostumat ja rinnepellot, jotka laskevat Pieneen Rautjärveen saakka. Asutusmaisemaan aukeaa edustavia näkymiä Tarnalan kupeessa kohoavan Jolkonmäen rinteiltä. Kylämaisemaa reunustaa kapea ja sameavetinen Pieni Rautjärvi, jonka rannat ovat laajoista ruovikoista huolimatta yleiskuvaltaan avaria.

Alueen maatilat sijaitsevat pääasiassa mäkien rinteillä ja lakialueilla. Tilakeskukset ja niitä ympäröivät viljelyalat muodostavat enimmäkseen tasapainoisia kokonaisuuksia. Monin paikoin vesirajaan saakka laskeutuvien peltojen ansiosta alueen yleiskuva on avara ja monipuolinen. Tarnalan yhtenäistä maisemakuvaa rikkovat vain muutamat uudet rakennukset sekä rapistumaan päässeet vanhat asumukset.

Tarnalan viljely- ja järvimaisemat

Kunta: Parikkala

Maakunta: Etelä-Karjala

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue 2021

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet: SYKE

Taustakartta: MML/WMTS, 05/2021

Kuva: Tapio Heikkilä, Kylläniemi, Taipalsaari